

دلالت‌هایی که واسطه‌ی خیر بودند!

۱۸ فروردین ۱۳۹۴ ساعت ۲۰:۲۳

بر پای‌ی مراسم ازدواج همواره یکی از با شور و نشاط‌ترین مراسم اجتماعی در تاریخ ایران بوده؛ چنانچه این امر در دوره‌ی قاجار نیز با حرارتی خاص و البته آداب و رسومی منحصر به فرد برگزار می‌شده است و در این بین افرادی در پیوند دادن زن و مرد در شرف ازدواج نقشی موثر داشتند، به نحوی یکی از آنان «دلالت‌ها» بودند.

درووایل که در زمان فتحعلی شاه قاجار از ایران دیدن کرده می‌نویسد: «در ایران زن و شوهر آینده هرگز شخصاً در امر عروسی دخالت ندارند. این کار به عهده پیرزنانی گذاشته می‌شود که شغل دیگری جز این ندارند. وقتی که موضوع عروسی مرد جوانی به میان می‌آید مادر یا خاله یا یکی از زنان دیگر خانواده کوچه به کوچه و در به در راه افتاده و به دنبال دختری که باید بیش از همه مورد پسند داماد آینده قرار گیرد، می‌گردند. داماد پیش از عروس حق دیدن عروس را ندارد از این رو تصویری که زنان خانواده از عروس برای وی ترسیم می‌کنند از خوبی و بدی غالباً عاری از جنبه اغراق و گزافه‌گویی است تا بعداً پشیمانی به بار نیآورد. چه اگر عروسی به این دلیل به هم بخورد بار سنگین خشم و سرزنش بر دوش واسطه‌ها خواهد افتاد.»

در این باره نیز پولاک می‌نویسد: «از آنجا که مرد قبل از ازدواج نمی‌تواند همسر آینده خود را ببیند و در ضمن دختر حتی بدون دیدن شوهر هم حق انتخاب ندارد بلکه فقط بزرگترها اختیار وی را دارند اغلب ازدواج‌ها در اثر وساطت زنان خویشاوند یا دلالت‌ها عملی می‌گردد.»

دلالت به مردی که سر زن گرفتن دارد رجوع می‌کند و از خصوصیات ممتاز بدنی و جسمی زنی که برایش در نظر گرفته است داد سخن می‌دهد و معمولاً در این باره مبالغه می‌کند و می‌گوید پوستش سفید چشمانش درشت، صورتش گرد و همچون ماه، ابروانش کمانی و قامتش مانند سرو است. چون پوست زنان ایرانی هیچ وقت مانند زنان مغرب زمین سفید و شفاف نیست این خصلت خیلی مورد پسند قرار می‌گیرد. پس از آن دلالت به خانه پدر و مادر دختر می‌رود و از نظر مالی وضع را روشن می‌کند.»

دالمانی که در زمان مظفردالدین شاه در ایران حضور داشته است درباره دلالت‌ها این چنین گزارش داده است: «صرف نظر از پسران و دخترانی که والدینشان به مناسبت خویشی و بستگی و روابط دوستانه برای آن‌ها نامزدی انتخاب کرده اند سایر ازدواج‌ها به توسط زنان پیری که آن‌ها را دلالت می‌گویند و در شغل خود مهارت و تخصص شایسته‌ای دارند، صورت می‌گیرد. این زنان پیر می‌دانند که چه زنی برای فلان جوان لازم است و به هر خانه‌ای که در آن دختری سراغ داشته باشند، می‌روند و با کمال

گرمی پذیرایی می شوند زیرا که حامل مژده خوشبختی هستند و چون به خانه ای رفتند با مادر دختر گفتگو می کنند و از صفات پسندیده پسر جوان تعریف زیادی می نمایند و چون رضایت خاطر مادر و کسان دختر را به دست آوردند به خانه پسر می روند و با مادر او صحبت می کنند و راجع به زیبایی چهره و قشنگی اندام و کمالات و هنرمندی دختر بیاناتی ایراد می نمایند. غالباً دختر از این گفتگوها و آمد و رفت ها بی اطلاع می ماند و مخصوصاً مادر و کسان او دقت می کنند که او از این قضیه آگاه نشود.»

همچنین چارلز جیمز ویلس می نویسد: «داماد یکی از پیرزن های آنجا را به خانه های امثال و اقران خود می فرستد تا از برای او دختری خواستگاری نماید و در این حال انتخاب عروس و پسندیده شدن وجاهت و نظافت مشارالیه با رأی خود خواستگار است و بعضی پیرزن ها در ایران دیده می شود که آن ها همین کار را اسباب شغل خود قرار داده اند و در عرض چند دقیقه ملاقات می توانند که اطلاعات کامله از احوال دختران آنجا به شخص داماد بدهند و از مهارت و زرنگی خود ایشان است که مسمی به خواستگار شده اند.»

در خواستگاری از زنان بزرگزاده معمولاً به عنوان بزرگزاده متوسل می شده اند چنانکه اعتمادالسلطنه در خاطرات خود می نگارد: «مجدالدوله والیه دختر شاه را که بیوه اعتضادالملک بود خواستگار شد بلکه علاوه بر خواستگاری کار را به جای خیلی نازک رسانده بود. چند حلقه انگشتر و چند طاقه شال هم نزد انیس الدوله فرستاده بود که والیه را برای او شال و انگشتر کند. فروغ الدوله خواهر فخرالدوله عریضه به شاه نوشته بود که اگر والیه زن مجدالدوله بشود و به جای فخرالدوله خواهر من برود و بنشیند من به سفارت انگلیس خواهم رفت. بندگان همایون هم لاج فرمودند مقرر داشتند که مجدالدوله دختر نایب السلطنه را ببرد.»

منابع:

۱- اعتمادالسلطنه، روزنامه خاطرات، به کوشش ایرج افشار، تهران: امیرکبیر، ۱۳۶۸.

۲- پولاک، سفرنامه پولاک، ترجمه کیکاووس جهانگیری، تهران: خوارزمی، ۱۳۶۸.

۳- ویلس، تاریخ اجتماعی ایرا در عهد قاجاریه، تهران: زرین، ۱۳۶۳.

۴- فووریه، سه سال در دربار ایران، ترجمه عباس اقبال، تهران: دنیای کتاب، ۱۳۶۲.

۵- میترا مهرآبادی، زن ایرانی به روایت سفرنامه نویسان فرنگی، تهران: آفرینش، ۱۳۷۹.

*بنفشه حجازی، تاریخ خانمها، تهران: قصیده سرا، ۱۳۸۸.

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/30008/بوند-خیر-یواسطه-پایه-دلاله/>